

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1046

Vragen van het lid **Westerveld** (GroenLinks) aan de Minister van Basis en Voortgezet Onderwijs en Media over *het oppotten van geld door schoolbesturen* (ingezonden 28 december 2017).

Antwoord van Minister **Slob** (Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media) (ontvangen 5 februari 2018).

Vraag 1

Bent u bekend met het artikel «Schoolbesturen: stop met geld oppotten».¹

Antwoord:

Ja.

Vraag 2

Herkent u het signaal dat sommige schoolbesturen structureel te voorzichtig begroten en dus geld oppotten? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 2

Nee, dit signaal herken ik niet. De vermogenspositie van de besturen in het primair en voortgezet onderwijs is in de afgelopen jaren toegenomen. Tegelijk constateert de Inspectie van het Onderwijs (hierna: inspectie) in de Financiële Staat van het Onderwijs 2016 dat individuele schoolbesturen niet jaar in jaar uit geld overhouden, maar dat de rentabiliteit van besturen met een hoge rentabiliteit na verloop van tijd vermindert. Besturen met ruimere marges investeren meer, terwijl besturen die financieel zwakker staan juist een behoudend begrotingsbeleid voeren om hun financiële positie te versterken. Daarbij merk ik op dat voorzichtig begroten en geld oppotten twee verschillende zaken zijn. In de beleidsreactie op de Financiële Staat van het Onderwijs 2016 is benadrukt dat geld voor onderwijs daadwerkelijk ten gunste moet komen van het onderwijs en dat sparen geen doel op zich is.³ Ik keur het af als schoolbesturen zonder enige reden jaar in jaar uit geld oppotten. Gelukkig constateert de inspectie dus dat daarvan geen sprake is.

¹ <https://www.nrc.nl/nieuws/2017/12/19/schoolbesturen-stop-met-geld-oppotten-a1585495>

³ Kamerstuk 34 775 VIII, nr. 58.

Vraag 3

Waarom komt het dat schoolbesturen zo voorzichtig begroten? Heeft dit te maken met onvoorspelbaar overheidsbeleid, gebrek aan financiële kennis, of zijn er andere mogelijke oorzaken?

Antwoord 3

Uit gesprekken die ik met de PO-Raad en de VO-raad over dit thema heb gevoerd blijkt dat het een combinatie van factoren kan betreffen. Schoolbesturen hebben goede redenen om te sparen, bijvoorbeeld als zij willen investeren in nieuwe lesmethoden, ICT-innovaties of onderhoud aan het schoolgebouw. Ook met het oog op leerlingendaling hechten schoolbesturen aan een financiële buffer. Daar komt bij dat besturen in hun begrotingsproces niet altijd rekening houden met de loon- en prijsbijstelling in de bekostiging. Besturen ontvangen dan gedurende het jaar middelen die niet waren begroot en ook niet meer in dat jaar kunnen worden besteed. Hierdoor kunnen de reserves toenemen. Ook kan het voorkomen dat het interne toezicht druk uitoefent bij schoolbesturen om behoedzaam te begroten.

Vraag 4

Waarom hanteert de inspectie andere waarden voor liquiditeit en solvabiliteit dan werd geadviseerd door de commissie Don?⁴

Antwoord 4

In 2009, toen de commissie Don werd ingesteld, was nog weinig bekend over de financiële positie van schoolbesturen. Inmiddels is daar veel meer over bekend. De kengetallen van de inspectie zijn kritische ondergrenzen en zijn bedoeld om te signaleren of schoolbesturen door het ijs dreigen te zakken. De waarden uit het advies van de commissie Don bevatten ook ondergrenzen, maar hadden primair betrekking op het signaleren van grote vermogensgroei bij besturen. De inspectie houdt in het financieel toezicht rekening met de omvang van het bestuur. Kleinere besturen hebben een relatief grotere buffer nodig dan grotere besturen, omdat kleine besturen een financiële tegenvaller minder makkelijk kunnen opvangen. Voor bijvoorbeeld de liquiditeit stelde de commissie Don een ondergrens voor van 0,5. De inspectie geeft aan dat dit voor grote besturen een geschikte maatstaf is. In het primair en voortgezet onderwijs komen met name kleinere besturen voor. In deze sectoren hanteert de inspectie daarom een signaleringswaarde van 0,75.

Vraag 5

Hoe verklaart u dat de gemiddelde liquiditeit en solvabiliteit in het primair onderwijs hoger zijn dan in andere onderwijssectoren?

Antwoord 5

In het primair onderwijs is er in het algemeen sprake van kleinere besturen dan in de andere sectoren. Zoals in het antwoord op vraag 4 aangegeven houden kleinere besturen relatief grotere marges aan om mogelijke risico's op te vangen. Dat verklaart de hoge gemiddelde liquiditeit in deze sector. Voor wat betreft de solvabiliteit is vooral van belang van een bestuur langlopend vreemd vermogen op de balans heeft staan, bijvoorbeeld om schoolgebouwen mee te financieren. In het primair onderwijs heeft het overgrote deel van de besturen geen gebouwen op de balans staan, omdat de gemeenten zorg dragen voor de huisvesting en de financiering daarvan. Veel besturen in het primair onderwijs hebben daarom vrijwel geen langlopend vreemd vermogen. Daardoor is de gemiddelde solvabiliteit hoog.

Vraag 6

Wat is uw mening over het gegeven dat schoolbesturen ruim boven de waarden voor liquiditeit en ondergrens van solvabiliteit zitten die door de commissie Don en de inspectie zijn gesteld? Deelt u de mening dat onderwijsgeld zoveel mogelijk moet worden ingezet voor het verzorgen van onderwijs en zo min mogelijk moet worden opgepot? Zo nee, waarom niet?

⁴ Commissie Vermogensbeheer Onderwijsinstellingen, 2009

Antwoord 6

De signaleringswaarden van de inspectie voor liquiditeit en solvabiliteit zijn geen streefwaarden voor schoolbesturen, maar ondergrenzen in het financieel toezicht. Wanneer schoolbesturen onder deze waarden komen, kunnen zij onder aangepast financieel toezicht worden gesteld. Het is dus zeer zeker geen slecht signaal wanneer schoolbesturen boven deze ondergrenzen zitten. Juist om de continuïteit van het onderwijs te waarborgen is het verstandig als besturen een reserve achter de hand houden om onverwachte financiële tegenvallers op te vangen.

Dat neemt niet weg dat ik de mening onderschrijf dat onderwijsgeld zoveel mogelijk moet worden ingezet voor het verzorgen van onderwijs. Niet voor niets is in de beleidsreactie op de Financiële Staat van het Onderwijs 2016 benadrukt dat publieke middelen daadwerkelijk ten goede moeten komen aan het onderwijs. Het is dan ook van belang dat schoolbesturen met grote reserves concrete plannen hebben over de inzet ervan. Hierbij speelt de horizontale verantwoording een belangrijke rol, waarbij besturen met de medezeggenschapsraad het gesprek voeren over de hoogte van de aan te houden reserve en de doelen waarvoor wordt gespaard. Daarbij houdt de inspectie toezicht op zowel de onderwijskwaliteit als de financiën van een schoolbestuur. Wanneer een grote reserve gepaard gaat met slechte onderwijskwaliteit is dat voor de inspectie reden om het gesprek met het bestuur aan te gaan.

Vraag 7

Bent u bereid om met de PO-Raad, vakbonden en ouders in gesprek te gaan met als doel het onnodig oppotten van geld te voorkomen, zodat de middelen direct beschikbaar komen voor het verzorgen van onderwijs?

Antwoord 7

Ik heb reeds met de PO-Raad en de VO-raad gesproken over de vraag of besturen belemmeringen ervaren bij het inzetten van reserves. De algemene conclusie hieruit is dat besturen geen specifieke belemmeringen ervaren, maar dat er wel mogelijke verklaringen zijn voor de algehele vermogenstoename. Deze verklaringen heb ik in het antwoord op vraag 3 toegelicht. Zoals in het antwoord op vraag 6 aangegeven vind ik dat het aan de besturen zelf is om over dit thema het gesprek te voeren met de lokale stakeholders, zoals raden van toezicht, medezeggenschapsraden en ouders.

Vraag 8

Bent u bereid om maatregelen te nemen waardoor schoolbesturen niet onnodig geld oppotten? Zo nee, waarom niet? Zo ja, welke maatregelen zijn dit?

Antwoord 8

Nee, ik ben er geen voorstander van om vanuit het Rijk besturen te verplichten hun reserves af te romen tot een bepaald niveau. Dit kan er namelijk toe leiden dat besturen worden gedwongen ondoelmatige uitgaven te doen. Een dergelijke algemene maatregel is daarbij ongericht, omdat iedere situatie anders is en besturen goede redenen kunnen hebben om te sparen. Zoals in het antwoord op vraag 6 aangegeven houdt de inspectie toezicht op zowel de onderwijskwaliteit als de financiën van een schoolbestuur. Wanneer een grote reserve gepaard gaat met slechte onderwijskwaliteit gaat de inspectie daarover met het bestuur in gesprek. Daarnaast is, zoals aangegeven, de horizontale verantwoording op dit punt van belang. Om de horizontale verantwoording te verbeteren lopen er trajecten voor het professionaliseren van de medezeggenschapsraden. In lijn met het Regeerakkoord werk ik daarnaast aan een wetsvoorstel om de medezeggenschapsraden instemmingsrecht te geven op de hoofdlijnen van de begroting, waardoor op scholen het goede gesprek kan worden gevoerd over het besteden of aanhouden van reserves.